

Sinteza modificărilor legislative operate prin Legile nr. 200/2023, nr. 213/2023 și nr. 214/2023 în materia Dreptului penal, Partea generală**Dr. Mihail Udroi**

Rezumat: *Codul penal a suferit multiple modificări în vara anului 2023. În cuprinsul prezentului articol vor fi analizate numai modificările operate în materia Dreptului penal, partea generală care în esență privesc:*

1. *Excluderea cerinței unității de subiect pasiv în cazul infracțiunii continuate indiferent de natura infracțiunii comise;*

2. *Înlăturarea posibilității suspendării executării pedepsei închisorii aplicate pentru infracțiunea de ucidere din culpă comisă de o persoană care a săvârșit deopotrivă o infracțiune la regimul circulației pe drumurile publice prin conducerea vehiculului fără permis ori sub influența alcoolului sau a substanțelor psihoactive;*

3. *stabilirea modalității de aplicării a sporului de pedeapsă în cazul pluralității de infracțiuni comise atât în minorat, cât și după majorat;*

4. *reglementarea criteriilor necesare pentru determinare cuantumului unei zile amendă în cazul infracțiunilor comise de o persoană juridică, inclusiv în ipoteza în care aceasta face obiectul fuziunii sau divizării.*

Cuvinte cheie: *infracțiune, ucidere din culpă, pedeapsă, zi-amendă.*

Synthesis of the legislative changes made by Laws no. 200/2023, no. 213/2023 and no. 214/2023 in the matter of Criminal law, the General part

Abstract: *The Criminal Code underwent multiple changes in the summer of 2023. In this article, only the changes made in the field of Criminal Law, the general part which essentially concern:*

1. *Exclusion of the requirement of the passive subject unit in the case of continued crime regardless of the nature of the crime committed;*

2. *removing the possibility of suspending the execution of the prison sentence applied for the crime of manslaughter committed by a person who has also committed a traffic offense on public roads by driving the vehicle without a license or under the influence of alcohol or psychoactive substances;*

3. *establishing the method of applying the increased penalty in the case of multiple crimes committed both as a minor and as an adult;*

4. *regulating the criteria necessary to determine the amount of a days -fine in the case of crimes committed by a legal persons, including in the case where it is the subject of merger or division.*

Key words: *crime, manslaughter, punishment, day – fine*

I. CLARIFICAREA CERINTELOR CU PRIVIRE LA SUBIECTUL PASIV LA INFRAȚIUNII CONTINUATE

Prin modificarea operată prin **Legea nr. 200/2023** dispozițiile art. 35 alin. (1) C.pen. au fost compatibilizate cu DCC nr. 368/2017, prin care Curtea Constituțională a apreciat că „*sintagma «și împotriva aceluiași subiect pasiv» din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) C.pen. – care impune condiția unității subiectului pasiv în cazul infracțiunii continuate – creează o diferență de tratament juridic în cadrul aceleiași categorii de făptuitori, fără a exista vreo justificare obiectivă și rezonabilă, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art. 16 alin. (1) din Constituție cu privire la egalitatea cetățenilor în fața legii, fără privilegii și fără discriminări*”.

Această orientare a instanței de contencios constituțional a fost păstrată și în DCC nr. 650/2018, în care s-a apreciat că cerința unității de subiect pasiv nu poate fi menținută nici măcar în cazul infracțiunilor contra persoanei¹.

Consecutiv DCC nr. 368/2017 și modificării legislative operate prin Legea nr. 200/2023 acestei modificări legislative, **unitatea de subiect pasiv nu va mai constitui o condiție pentru reținerea infracțiunii continuate** nici măcar în cazul infracțiunilor contra persoanei.

Pe cale de consecință, unitatea de subiect pasiv nu se va mai putea reține drept condiție nici în cazul unității naturale colective.

Totuși, în ipoteza infracțiunii continuate și a unității naturale colective constatarea

¹ Procedând astfel, în realitate, Curtea Constituțională se dezice de cele reținute în parag. 28 al DCC nr. 650/2018 [„consecința constatării de către Curte a neconstituționalității sintagmei «și împotriva aceluiași subiect pasiv» din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) C.pen. este, practic, revenirea la soluția adoptată de practica judiciară sub reglementarea Codului penal din 1969, în sensul existenței unei compatibilități limitate între infracțiunea continuată și pluralitatea de subiecți pasivi”]. Astfel, trebuie avut în vedere faptul că potrivit jurisprudenței dezvoltate în aplicarea Codului penal din 1969 (Trib. Suprem, decizia nr. 35/1981, C.D. 1981, p. 256; Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 423/1982, în R.R.D. nr. 3/1983, p. 74; Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 293/1981, în R.R.D. nr. 10/1981, p. 73; Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 3886/1971, în R.R.D. nr. 10/1972, p. 181) existența unității de infracțiune presupunea în mod necesar unitatea de subiect pasiv în cazul infracțiunilor contra persoanei. În Decizia nr. 650/2018, Curtea Constituțională a arătat că, „analizând considerentele DCC nr. 368/2017, Curtea constată că acestea nu disting în privința obiectului juridic al infracțiunilor continuate pentru care art. 35 alin. (1) C.pen. prevede condiția unicității subiectului pasiv, stabilind că impunerea acestei condiții creează discriminare între subiecții activi ai diferitelor infracțiuni, care, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzelor, pot sau nu să cunoască aspectul unicității subiectului pasiv al infracțiunilor pe care le comit la diferite intervale de timp, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, unicitatea subiectului pasiv al infracțiunii continuate neputând constitui un criteriu obiectiv de aplicare a unui regim sancționator diferit în privința făptuitorilor. (...) În consecință, Curtea constată că, în urma pronunțării DCC nr. 368/2017, reperul diferențiator între infracțiunea continuată și concursul de infracțiuni este, în mod exclusiv, unitatea rezoluției infracționale, și nu tratamentul sancționator sau tipologia de relații sociale ocrotite prin norma penală de incriminare, astfel că apare cu atât mai surprinzătoare opțiunea legiuitorului de a stabili, în contra deciziei Curții, reținerea formei continuate a infracțiunii când faptele sunt săvârșite împotriva aceluiași subiect pasiv în cazul infracțiunilor contra persoanei. De altfel, Curtea reține că aspectul săvârșirii infracțiunii continuate contra persoanei nu presupune, *per se*, cunoașterea de către subiectul activ a identității subiectului pasiv. Aceasta întrucât, în practică, infracțiunile contra persoanei prezintă diverse forme de comitere, identitatea victimei sau a victimelor putând fi cunoscută sau nu de către autori și de către participanții la săvârșirea acestora. Prin urmare, indiferent de regimul sancționator al concursului de infracțiuni, astfel cum acesta se propune a fi modificat prin art. 1 pct. 6 din legea criticată, Curtea constată că menținerea condiției unicității subiectului pasiv pentru reținerea infracțiunii continuate, în cazul unei anumite categorii de infracțiuni, respectiv al infracțiunilor contra persoanei, este de natură a contraveni Deciziei Curții Constituționale nr. 368 din 30 mai 2017”.

existenței unei pluralități de subiecți pasivi trebuie să conducă la o atentă analiză a cerinței unității de rezoluție infracțională/manifestării de voință, pentru că, în special în cazul infracțiunilor contra persoanei, comise la diferite intervale de timp, pluralitatea de victime poate fi un indiciu al lipsei acestei unități atât timp cât planul de acțiune nu este *a priori* suficient de determinat, ceea ce ar conduce la reținerea concursului real de infracțiuni, iar nu a unei infracțiuni continuate.

II. „LEGEA ANASTASIA”

Factorul generator al inițiativei legislative care s-a finalizat cu adoptarea **Legii nr. 213/2023** este decesul unui copil de patru ani (Anastasia) care, în timp ce se afla pe trotuar în fața curții, a fost accidentată de o șoferiță de 23 de ani ce nu deținea permis de conducere.

Constatând din datele statistice oferite de Ministerul Public și cel de Interne creșterea numărului de accidente rutiere soldate cu decesul victimelor, legiuitorul a considerat că instanța trebuie să dispună executarea în regim de detenție a pedepsei închisorii aplicate pentru infracțiunea de ucidere din culpă comisă în una dintre variantele agravate prevăzute de prevăzute la art. 192 alin. (2) și (3) C.pen. atunci când se reține concursul ideal al acestei infracțiuni cu infracțiunea de conducere a unui vehicul fără permis de conducere prevăzută art. 335 C.pen. și/sau cu infracțiunea de conducerea pe drumurile publice a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe stipulată de art. 336 C.pen.

Câteva precizări se impun raportat la această prevedere care adaugă astfel o nouă condiție obiectivă cu caracter negativ pentru dispunerea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei.

În primul rând, instanța trebuie să rețină că din probele administrate rezultă că uciderea din culpă a fost săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități [art. 192 alin. (2) C.pen.], respectiv uciderea a două sau mai multe persoane printr-o acțiune/inacțiune unică [art. 192 alin. (3) C.pen.]. Nu este exclus ca acțiunea sau inacțiunea unică să întrunească elementele constitutive ale ambelor variante agravante ale infracțiunii [art. 192 alin. (2) și (3) C.pen.].

În al doilea rând, instanța trebuie să constate comiterea în *concurș ideal* a infracțiunii de ucidere din culpă agravată cu infracțiunea de conducere a unui vehicul fără permis de conducere prevăzută art. 335 C.pen. și/sau cu infracțiunea de conducerea pe drumurile publice a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe stipulată de art. 336 C.pen. Astfel, uciderea din culpă prevăzută de art. 192 alin. (2) C.pen., art. 192 alin. (3) C.pen., sau art. 192 alin. (2) și (3) C.pen. comisă în condițiile concursului ideal cu art. 335 C.pen. sau cu art. 336 C.pen, ori atât cu art. 335, cât și cu art. 336 C.pen. va fi sancționată cu pedeapsa închisorii cu executare în regim de detenție.

În contextul comiterii acestor infracțiuni concurente instanța trebuie să verifice atent dacă decesul victimei a fost cauza în condițiile culpei cu prevedere, ori în cauză se poate reține intenția indirectă².

² În literatura juridică (S. Bogdan, D.A. Șerban, Drept penal, Partea specială, Infracțiuni contra persoanei și contra justiției, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2020, p. 106 și 110) s-a arătat că „în anumite situații însă, chiar dacă în speță există aparența unui accident rutier (comis din culpă), împrejurările obiective ale faptei ar putea conduce înspre reținerea unei intenții eventuale raportat la moartea victimei și, prin urmare,

Nu va fi incidentă această condiție negativă la dispunerea suspendării sub supraveghere dacă infracțiunile la regimul circulație pe drumurile publice sunt comise în concurs real în împrejurări diferite (de pildă, la ora 14 conducătorul auto este surprins conducând un autovehicul pe drumurile publice având o alcoolemie peste limita legală. Iar ulterior, în aceeași zi, în jurul orei 22, după ce alcoolul fusese eliminat din sânge odată cu trecerea timpului, același conducător auto comite din culpă un accident rutier în care decedează o persoană). În această ipoteză executarea pedepsei rezultante poate fi suspendată sub supraveghere.

În al treilea rând, trebuie notat că infracțiunea prevăzută de art. 335 C.pen. este una cu conținuturi alternative³.

Autor al infracțiunii prevăzute de art. 335 alin. (1) C.pen. poate fi *numai o persoană fizică care are capacitate penală și nu deține permis de conducere* (nu a dobândit dreptul de a conduce pe drumurile publice vehiculele prevăzute de norma de incriminare).

La infracțiunea prevăzută de art. 335 alin. (2) C.pen. autor poate fi *numai o persoană fizică care are capacitate penală și care are permis de conducere, necorespunzător categoriei sau subcategoriei din care face parte vehiculul pe care l-a condus* (deși permisul există, nefiind retras sau anulat, iar dreptul de conducere nu a fost suspendat, totuși nu vizează categoria de vehicule conduse în fapt), sau *căreia i-a fost retras* (ca urmare a constatării unei inaptitudini medicale ori a unui asemenea risc), *anulat* (de regulă, în urma unei condamnări penale ori a unei nelegalități relative la obținerea permisului) *ori suspendat* permisul de conducere (de regulă, în urma comiterii unei contravenții ca sancțiune complementară, în cazul comiterii unei fapte prevăzute de legea penală nejustificate ca măsură de siguranță, ori ipoteza dispunerii unei soluții de netrimiteră în judecată ori pronunțării unei hotărâri judecătorești care nu implică o condamnare pentru comiterea unei infracțiuni rutiere ori a unei infracțiuni de vătămare corporală din culpă sau ucidere din culpă consecutiv unui accident rutier) sau care nu are dreptul de a conduce autovehicule în România (chiar dacă acest drept este valabil în străinătate). Prin **decizia nr. 27/HP/2021** instanța supremă a apreciat că poate

ar putea determina reținerea unei infracțiuni de omor comise cu intenție eventuală. (...) astfel de situații de reținere a infracțiunii de omor în detrimentul infracțiunii de ucidere din culpă trebuie să constituie excepția în materie, ea fiind justificată într-adevăr atunci când conduita autorului a generat un risc atât de mare pentru ceilalți participanți la trafic, încât nu se mai poate discuta despre eventuale reprezentări eronate ale inculpatului pe care el să se bazeze pentru a nu accepta producerea rezultatului. Doar în astfel de circumstanțe excepționale poate fi constatat un grad de reproșabilitate al faptei specific infracțiunii de omor (reproșabilitate ce se află în centrul teoriei normative a vinovăției). Așadar, „doar” încălcarea „grosieră” a regulilor de circulație, norme ce urmăresc să împiedice o eventuală lezare a unor valori sociale de către cei care controlează o sursă de pericol (în acest caz, un vehicul care se deplasează cu viteză), nu ar trebui să fie *per se* suficientă pentru a releva intenția de a ucide”.

³ Potrivit art. 335 C.pen. infracțiunea constă în: 1. *conducerea* pe drumurile publice a unui *autovehicul*, a unui tramvai **ori a unui tractor agricol sau forestier** de către o persoană care nu posedă permis de conducere; 2. *conducerea* pe drumurile publice a unui *vehicul* pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană al cărei permis de conducere este necorespunzător categoriei³ din care face parte vehiculul respectiv ori al cărei permis i-a fost retras sau anulat ori căreia exercitarea dreptului de a conduce i-a fost suspendată sau care nu are dreptul de a conduce autovehicule, **tramvaie ori tractoare agricole sau forestiere** în România; 3. *încredințarea unui vehicul* pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere pentru conducerea pe drumurile publice unei persoane despre care știe că se află în una dintre situațiile (1) sau (2) sau sub influența alcoolului ori a unor substanțe psihoactive.

Pentru o analiză detaliată a infracțiunii a se vedea *M. Udriou*, Sinteze de Drept penal, Partea specială, vol. 2, ediția a 4 -a, Ed. C.H. Beck, 2023, p. 1360 – 1394.

fi subiect activ al infracțiunii prevăzute de 335 alin. (2) C.pen. persoana care, după pronunțarea hotărârii definitive de condamnare pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.pen. și până la anularea permisului de conducere dispusă de către șeful poliției, conduce un autovehicul pe drumurile publice.

În niciuna dintre aceste modalitățile prevăzute de art. 335 alin. (1) sau (2) C.pen. nu există dificultăți pentru reținerea concursului ideal cu uciderea din culpă agravată.

În schimb, la infracțiunea prevăzută de art. 335 alin. (3) C.pen. autor poate fi persoana fizică sau juridică care are capacitate penală și posibilitatea de a dispune de vehicul, indiferent dacă deține sau nu un titlu juridic în acest sens. Astfel, autorul infracțiunii obstacol prevăzute de art. 335 alin. (3) C.pen. nu va putea răspunde în calitate de participant la comiterea infracțiunii prevăzute de art. 335 alin. (1) sau (2) C.pen. și nici a altor infracțiuni comise de cel care a condus ilicit pe drumurile publice (de pildă, pentru o ucidere sau vătămare corporală din culpă⁴).

Prin urmare, apreciez că ipoteza prevăzută de art. 91 alin. (3¹) C.pen. introdus prin Legea nr. 213/2023 poate fi aplicată doar în ipoteza concursului ideal între uciderea din culpă agravată și infracțiunile prevăzute de art. 335 alin. (1) C.pen. sau art. 335 alin. (2) C.pen.

În al patrulea rând, trebuie avut în vedere că dacă *la infracțiunile prevăzute de art. 336 alin. (1) și (2) C.pen.*⁵ autor poate fi *numai o persoană fizică care are capacitate penală, la varianta agravată prevăzută de art. 336 alin. (3) C.pen. autorul este calificat*, fiind *persoana fizică care efectuează un transport public de persoane, transport de substanțe sau produse periculoase, respectiv instructorul auto care participă în procesul de pregătire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere, ori examinatorul din cadrul autorității competente aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere.* Prin urmare, în această din urmă ipoteză acest autor calificat trebuie să fie și autorul uciderii din culpă agravate.

III. TRATAMENTUL SANȚIONATOR ÎN CAZUL COMITERII UNOR INFRAȚIUNI CONCURRENTE ATÂT ÎN MINORAT, CÂT ȘI DUPĂ MAJORAT

Prin **Legea nr. 200/2023** s-a încercat crearea unui cadru coerent pentru sancționarea pluralității din infracțiuni atunci când una sau unele dintre aceste sunt comise de un minor și se aplică o măsură educativă privativă de libertate, în acord cu *DCC nr. 601/2018*⁶.

⁴ În același sens, F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 298 și *Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 2628/1981*, în R.R.D. nr. 10/1982, p. 67 și *C.A. București, secția penală, decizia nr. 454/1995*, în *Culegere de practică judiciară penală pe anul 1995*, Ed. Continent XXI, 1996, p. 234. În sensul reținerii unui concurs de infracțiuni deoarece între fapta de încredințare a vehiculului unei persoane care nu posedă permis și uciderea din culpă săvârșită de cel căruia i s-a încredințat vehiculul există o legătură de cauzalitate, încredințarea constituind un factor contributiv la producerea rezultatului letal, a se vedea C. Turianu, op. cit., p. 103; S. Bogdan, D.A. Șerban, G. Zlati, *Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 600 și *Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 2628/1981*, în C.D. 1981, p. 261.

⁵ Pentru o analiză detaliată a infracțiunii a se vedea M. Udrioiu, *Sinteze de Drept penal, Partea specială*, vol. 2, ediția a 4 -a, Ed. C.H. Beck, 2023, p. 1394 - 1423.

⁶ Prin DCC nr. 601/2018 a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal și a constatat că sintagma „*cel puțin*” din cuprinsul acestora este neconstituțională. În motivarea soluției de admitere pronunțate, Curtea a reținut că dispozițiile art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen. încalcă principiul egalității în drepturi și libertatea individuală, prevăzute la art. 16 și art. 23 din Constituție. În acest sens, s-a reținut că textul criticat prevede, în privința persoanelor majore, care au săvârșit o infracțiune ulterior împlinirii

Modificarea legislativă impune necesitatea analizei a două ipoteze prevăzute de art. 129 C.pen.

Prima ipoteză. În cazul infracțiunilor concurente judecate în aceeași cauză, dacă instanța stabilește o *măsură educativă privativă* de libertate pentru infracțiunea săvârșită în timpul minorității, iar pentru infracțiunea săvârșită după majorat *pedeapsa închisorii*, va aplica **pedeapsa închisorii**, care se majorează cu o durată egală **cu cel puțin o pătrime din durata măsurii educative**; pedeapsa astfel obținută **nu poate depăși** durata pedepsei rezultante aplicabile potrivit art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen. dacă ambele infracțiuni ar fi fost comise după majorat⁷.

Astfel, prin Legea nr. 200/2023 nu a fost prevăzut un spor fix de pedeapsă, ci unul variabil fiind totodată instituită o limită maximă a sporirii pedepsei închisorii similară celei prevăzute de lege în cazul în care infracțiunile concurente ar fi fost comise după majorat.

În aplicarea art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen. astfel cum a fost modificat prin **Legea nr. 200/2013 pedeapsa de bază va fi întotdeauna închisoarea**, indiferent de quantumul acesteia, chiar și atunci când durata măsurii educative privative de libertate este mai mare decât cea a pedepsei. Pedeapsa astfel stabilită va fi majorată în mod obligatoriu **cu un spor variabil de cel puțin o pătrime, dar nu mai mult de o treime** din durata măsurii educative aplicate pentru infracțiunea concurentă comisă în minorat. Pedeapsa rezultantă aplicată se va executa în regim de detenție, nefiind posibilă amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării acesteia.

Ipoteza a doua: comiterea de către major a unei infracțiuni după rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost aplicată o măsură educativă, înainte sau în timpul executării acesteia, pe durata liberării din executarea măsurii educative privative de libertate sau pe durata executării asistării zilnice care a înlocuit internarea într-un centru educativ/de detenție. Dacă prin hotărârea definitivă a fost stabilită o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru infracțiunea comisă după majorat a fost aplicată *pedeapsa închisorii*, instanța va aplica **pedeapsa închisorii** care se majorează cu o durată egală **cu cel puțin o pătrime, dar nu mai mult de o treime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta**;

Astfel, în aplicarea art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen. modificat prin **Legea nr. 200/2023 pedeapsa de bază va fi întotdeauna închisoarea**, indiferent de quantumul acesteia, chiar și atunci când durata măsurii educative privative de libertate este mai mare decât cea a pedepsei, care va fi majorată în mod obligatoriu **cu un spor variabil de cel puțin o pătrime, dar nu mai mult de o treime durata măsurii educative** (când noua infracțiunea este comisă după majorat, însă înainte de începerea executării măsurii educative privative de libertate)

vârstei majoratului și o infracțiune în timpul minorității, un regim sancționator al concursului de infracțiuni care poate fi mai sever decât cel reglementat în privința persoanelor majore care au săvârșit infracțiuni după împlinirea majoratului. În aceste condiții, majorarea pedepsei închisorii *este fixă – o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat*, nemaiputându-se aplica un spor de pedeapsă superior până la durata integrală a măsurii educative sau a restului neexecutat.

⁷ Între 13 decembrie 2018 (data publicării DCC nr. 601/2018) și data de 09 iulie 2023 (data intrării în vigoare a Legii 200/2013, interpretarea jurisprudențială constantă era în următorul sens:

b) Dacă pentru fapta comisă în minorat era stabilită o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru fapta comisă după majorat se stabilea *pedeapsa închisorii*, instanța urma să aplice **pedeapsa închisorii** la care adăuga **un spor fix și obligatoriu de 1/4 din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta**.

ori din restul rămas neexecutat din aceasta (când noua infracțiune este comisă după majorat, însă înainte ca măsura educativă privativă de libertate să fi fost executată sau considerată ca executată).

Trebuie avut în vedere că în ipoteza liberării minorului dintr-un centru educativ sau de detenție înainte de împlinirea vârstei de 18 ani, în vederea aplicării corecte a art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen., restul rămas neexecutat din măsura educativă privativă de libertate este cel *de la data liberării până la data împlinirii duratei măsurii educative*, iar nu intervalul de timp cuprins între data săvârșirii infracțiunii și data împlinirii duratei măsurii.

Din păcate, se observă că modificarea operată prin **Legea nr. 200/2013** nu corijează viciul din raționamentul Curții Constituționale expus în considerentele *DCC nr. 601/2018* unde la pronunțarea soluției s-a avut în vedere numai ipoteza tratamentului sancționator al concursului de infracțiuni, fără a se observa că prin art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen. erau sancționate toate formele de pluralitate de infracțiuni, inclusiv cele postcondamnatorii [pluralitate nenumită (*sui-generis* sau aparentă)].

Pentru aceste forme de pluralitate nenumită, *DCC nr. 601/2018* și, implicit, noua reglementare a art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen., poate produce efecte periculoase din perspectiva represiunii penale, în condițiile în care se poate ajunge la o reducere a duratei privării de libertate impuse printr-o hotărâre definitivă, chiar dacă ulterior acesteia infractorul a continuat să comită noi infracțiuni [de pildă, în cazul în care după rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost aplicată măsura internării într-un centru educativ pe o perioadă de 3 ani, făptuitorul devenit major comite înainte de punerea în executare a măsurii educative o infracțiune de conducere fără permis pe care o recunoaște și pentru care este aplicată o pedeapsă de 8 luni închisoare, tratamentul sancționator al pluralității nenumite va conduce la aplicarea unei pedepse rezultante de cel mult 1 an și 8 luni închisoare (8 luni pedeapsă de bază și un an spor) urmând a fi privat de libertate cu 1 an și 4 luni mai puțin decât ar fi fost dacă ar fi comis doar prima infracțiune; sau în cazul în care infractorul minor a fost condamnat la 13 ani internare într-un centru de detenție pentru comiterea unui omor, iar după primul an după încarcerare comite ca major o infracțiune de loviri sau alte violențe prevăzută de art. 193 alin. (2) C.pen. pentru care este sancționat cu pedeapsa maximă de 5 ani închisoare; la această pedeapsă se va adăuga cel mult o treime din restul de măsură educativă rămasă neexecutată, în final infractorul urmând să execute 9 ani de închisoare; practic, se realizează „o premieră” a făptuitorului pentru comiterea unei noi infracțiuni după majorat, dar de gravitate redusă].

IV. CRITERIILE DE INDIVIDUALIZARE A CUANTUMULUI ZILEI AMENDĂ ÎN CAZUL PERSOANELOR JURIDICE⁸

Prin modificarea operată prin **Legea nr. 214/2023** s-a încercat compatibilizarea dispozițiilor art. 137 alin. (3) teza a II-a C.pen. cu *DCC nr. 708/2021*, prin care Curtea Constituțională a apreciat că este neconstituțională această normă cu referire la sintagma „cifra de afaceri”⁹.

⁸ Pentru o analiză detaliată a criteriilor introduse prin **Legea nr. 214/2023** a se vedea *M. Udroui*, Noile criterii de individualizare a cuantumului zilei amendă în cazul persoanelor juridice ca urmare a modificării Codului penal prin **Legea nr. 214/2023**, ce urmează a fi publicat în *Revista de dreptul afacerilor* nr. 4/2023.

⁹ În considerentele acestei decizii, Curtea Constituțională a arătat că „norma nu precizează dacă sintagma criticată privește cifra de afaceri realizată în anul financiar anterior săvârșirii infracțiunii/antior pronunțării

Potrivit art. 137 alin. (3) C.pen. astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 214/2023 „*instanța stabilește numărul zilelor-amendă ținând cont de criteriile generale de individualizare a pedepsei. Cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă se determină ținând seama de veniturile totale și activele totale cuprinse în situațiile financiare anuale sau, după caz, în raportările contabile anuale, pe care persoana juridică are obligația de a le întocmi și depune, potrivit legii, pentru exercițiul financiar anterior trimiterii în judecată*”.

Astfel, în cazul persoanelor juridice cu sau fără scop patrimonial care au obligația de a întocmi și depune situații financiare anuale sau, după caz, raportări contabile anuale¹⁰ și care au fost înființate începând cu anul anterior celui în care a fost dispusă trimiterea în judecată criteriile prevăzute de Legea nr. 214/2023 pentru determinarea cuantumului unei zile amendă sunt cele ale **veniturilor totale și activelor totale** cuprinse în aceste situații/raportări, **pentru exercițiul financiar anterior trimiterii în judecată**.

Conform pct. 18, 19 și 24 din Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014 *elementele direct legate de evaluarea poziției financiare, reflectate prin bilanț, sunt activele*, datoriile și capitalurile proprii, în vreme ce *elementele direct legate de evaluarea performanței financiare*, prin intermediul contului de profit și pierdere, sunt **veniturile** și cheltuielile.

Apreciez că pentru ipoteza prevăzută de art. 137 alin. (3) C.pen. cele două criterii **veniturile totale și activele totale** nu sunt alternative și nici nu trebuie realizată o medie aritmetică a valorii acestora. Astfel, în vederea substanțierii principiului egalității în fața legii și al egalității pedepsei judecătorul va trebui să aibă în vedere situația financiară a persoanei juridice prin analiza holistică a celor două criterii în condițiile în care pot exista inculpați persoane juridice care să aibă venituri totale semnificative, dar active totale cvasiinexistente (de pildă, o societate având ca obiect de activitate consultanță tehnică în afaceri ori în domeniul inteligenței artificiale poate avea ca active un birou și un laptop, dar un venit de 1 milion euro anual), sau venituri reduse pe parcursul unui an, dar active totale cu o valoare ridicat (de exemplu, un dezvoltator imobiliar afectat de contracția pieței). Așadar, în urma analizei acestor două criterii judecătorul ca trebui să determine un quantum al zilei amendă apt să asigure caracterul aflictiv al pedepsei.

hotărârii judecătorești/anterior aplicării pedepsei. Totodată, în cazul în care cifra de afaceri realizată în anul financiar anterior săvârșirii infracțiunii/anterior pronunțării hotărârii judecătorești/anterior aplicării pedepsei nu poate fi determinată, norma criticată nu precizează dacă va fi luată în considerare cifra de afaceri aferentă anului financiar în care persoana juridică ce are scop lucrativ a înregistrat cifră de afaceri, an imediat anterior anului de referință pentru calcularea cifrei de afaceri în vederea aplicării pedepsei amenzii. În aceste condiții, prevederile art. 137 alin. (3) teza a II-a, cât privește sintagma «cifra de afaceri», nu respectă exigențele constituționale referitoare la calitatea legii, respectiv nu întrunesc condițiile de claritate, precizie și previzibilitate, fiind contrare dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție”.

¹⁰ Potrivit art. 5 alin. (1) din Legea nr. 82/1991 a contabilității, republicată cu referire la art. 1 alin. (1) – (4) din aceeași lege **au obligația să întocmească situații financiare anuale** societățile comerciale, societățile/comaniile naționale, regiile autonome, institutele naționale de cercetare-dezvoltare, societățile cooperatiste și celelalte persoane juridice; instituțiile publice, asociațiile și celelalte persoane juridice cu și fără scop patrimonial; persoanele juridice străine care desfășoară activitate prin intermediul unui sediu permanent/mai multor sedii permanente în România, precum și persoanele juridice străine care au locul de exercitare a conducerii efective în România;organismele de plasament colectiv care nu sunt constituite prin act constitutiv, astfel cum sunt prevăzute în legislația pieței de capital, fondurile de pensii facultative, fondurile de pensii administrate privat și alte entități organizate pe baza Codului civil;

Pentru determinarea criteriilor repere trebuie verificată *data înființării persoanei juridice și data trimiterii în judecată*, fiind necesar ca sesizarea instanței să nu fie realizată în același an cu înființarea persoanei juridice. În acest context, trebuie menționat că trimiterea în judecată poate fi realizată fie prin încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care a fost admisă plângerea formulată împotriva soluției de clasare dispuse față de un inculpat persoană juridică, caz în care se va avea în vedere data rămânerii definitive a încheierii, fie prin rechizitoriu¹¹ sau acord de recunoaștere a vinovăției, caz în care se va avea în vedere data înregistrării actului de sesizare la instanța de judecată.

Deopotrivă, instanța poate solicita ANAF comunicarea **veniturilor totale și activelor totale** ale persoanei juridice.

Pe lângă criteriile prevăzute de art. 137 alin. (3) C.pen., în alineatul 3¹ al aceluiași articol a fost prevăzut criteriul „**valorii activului patrimonial**” care se va aplica cu privire la două categorii de persoane juridice, indiferent dacă acestea au sau nu un scop lucrativ, respectiv la persoanele juridice care au obligația întocmirii și depunerii situațiilor financiare/raportărilor contabile anuale, dar care au fost înființate în anul înregistrării actului de sesizare la instanța de judecată, precum și la persoanele juridice care nu au obligația întocmirii și depunerii situațiilor financiare/raportărilor contabile anuale¹².

Pentru determinarea cuantumului unei zile amendă se vor avea în vedere activele patrimoniale nete ale persoanei juridice, după deducerea obligațiilor fiscale.

Deși în privința dispozițiilor art. 151 C.pen. nu fusese admisă nicio excepție de neconstituționalitate, prin Legea nr. 214/2023 au fost adaptate criteriile de mai sus pentru ipotezele de transfer a răspunderii penale.

Astfel, potrivit art. 151 alin. (2) lit. a) C.pen. dacă persoana juridică care a comis infracțiunea avea obligația de a întocmi și depune situații financiare anuale sau, după caz, raportări contabile anuale și a fost înființată începând cu anul anterior celui în care a fost dispusă trimiterea în judecată atunci cuantumului unei zile amendă aplicabile pentru persoana/persoanele juridice care a/au dobândit în tot sau în parte patrimoniul persoanei juridice care a comis fapta se determină în funcție de criteriile **veniturilor totale și activelor totale** cuprinse în aceste situații/raportări, **pentru exercițiul financiar anterior reorganizării**. Având în vedere că prin divizare patrimoniul persoanei juridice este împărțit între una sau mai multe persoane juridice, art. 151 alin. (2) lit. a) C.pen. a precizat că se va avea în vedere proporția din venituri și active corespunzătoare părții din patrimoniul persoanei juridice care

¹¹ În ipoteza în care se dispune restituirea cauzei la procuror, urmată de o nouă soluție de trimitere în judecată se vor avea în vedere situațiile financiare/raportările contabile din anul anterior celui al emiterii noului act de sesizare.

¹² De pildă, conform pct. 7 din Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3103/2017 referitor la reglementari Contabile din 2017 privind organizarea și conducerea contabilității în partidă simplă de către persoanele juridice fără scop patrimonial (publicat în M.Of. 984 din 12 decembrie 2017) **unitățile de cult și asociațiile de proprietari care conduc contabilitatea în partidă simplă nu întocmesc situații financiare anuale**.

În acest cadru trebuie reținut că potrivit art. 41 alin. (1) din Statutul Bisericii Ortodoxe Române (publicat în M.Of. nr. 97 din 10 februarie 2020) patriarhia, mitropolia, arhiepiscopia, episcopia, vicariatul, protopopiatul (protoieria), mănăstirea și parohia sunt persoane juridice de drept privat și utilitate publică. Conform art. 17 alin. (4) din Legea nr. 196/2018 privind înființarea, organizarea și funcționarea asociațiilor de proprietari și administrarea condominiilor (M.Of. nr. 660 din 30 iulie 2018), asociația de proprietari dobândește personalitate juridică în baza încheierii judecătorului desemnat de președintele judecătorei în a cărei circumscripție teritorială se află condominiul.

a comis infracțiunea, care a fost transmisă fiecărei persoane juridice participante la operațiune.

Conform art. 151 alin. (2) lit. b) C.pen. dacă *persoana juridică care a comis infracțiunea* avea obligația întocmirii și depunerii situațiilor financiare/raportărilor contabile anuale, dar a fost înființată în anul înregistrării actului de sesizare la instanța de judecată sau atunci când persoana juridică care a comis infracțiunea nu avea obligația întocmirii și depunerii situațiilor financiare/raportărilor contabile anuale atunci cuantumul unei zile amendă aplicabile pentru persoana/persoanele juridice care a/au dobândit în tot sau în parte patrimoniul persoanei juridice care a comis fapta se determină în funcție **de valoarea activului patrimonial de la data fuziunii ori divizării.**